

Ode aan mijn kinderjaren

voor twaalfjarigen van alle leeftijden

Bij dit boek bestaat achtergrondmuziek
www.cubiculum.nl/cds.htm

Leesboeken

Opa Fonkel

Jonatan Beeftink

1998

Opa Fonkel

Hallo. Ik ben Filip Tonk. Eigenlijk Philippus Tonck, maar dat klinkt zo ouderwets en het is ook nog eens fout. Volgens mijn opa dan. En die kan het weten. Mijn opa heet namelijk net als ik Philippus Tonck. Alleen is hij totaal geflipt. Als je hem niet Flip noemt krijg je er van langs!

"Philippus met P-U!" roept ie dan. "Hoor jij een P? Hoor ik een U? Het zal me helemáál wat worden!"

Volgens opa schrijf je wat je hoort. Filippus dus met een F. En omdat hij geflipt is, gewoon Flip. Ik vond dat hij wel gelijk had, ook al vond oma hem een rare kwibus. Daarom heet ik nu Filip. En dat loopt best lekker: Filip Tonck.

"Tonck met C-K?" roept mijn opa dan als hij mijn rapport ziet. "Hoor jij die C, hoor ik die C? Tonk met een K!"

Je snapt het al. Opa Tonk heet anders dan ik. Of liever: dan mijn vader. Want die heet Tonck, met C-K. Ik vond zoals gezegd dat opa eigenlijk wel gelijk had, dus als ik mijn naam opschrijf schrijf ik Filip Tonk. Maar mijn meester heeft mijn achternaam natuurlijk met C-K in mijn rapport gezet. Raar, want mijn voor-naam schrijft hij wel zoals ik graag wil.

We noemen opa thuis trouwens spottend 'Opa Fonkel', want als hij even de kans krijgt gaat hij óók nog zeuren dat hij geen Thoot als hij zijn achternaam zegt, maar een F. Ja hoor! Tonk met een F! Dan maken wij er maar meteen Fonkel van. Opa Fonkel. Dat vindt hij

helemaál niet erg. Als je erover begint, begint hij meteen over de Tweede Wereldoorlog, over hoe hij naar de Achterhoek vluchtte om de Duitse Arbeitseinsatz te ontlopen en over hoe hij opgepakt en vrienden werd met een Duitse domineeszoon met de achternaam Funkl. Funkl was soldaat in het Duitse leger. Als hij niet deed wat zijn commandant zei, dan werd hij doodgeschoten. Dus schoot opa zijn commandant dood. Of 't waar is weet ik niet. Met opa weet je het maar nooit!

Opa is vijfenzeventig en super te jek. Hij woont in een oud overvallen boerderijtje aan een slingerweggetje in de prachtige natuur van het dorpje Vojelenzang. Het weggetje heet 'De Tweede Doodweg' en hij woont op nummer 13. Vroeger was het er griezelig rustig, maar nu ligt er een camping precies tegenover opa's werkkamer. In de zomer is het een in en uitgaan van kakelende kinderen en pruttelende auto's. Opa woont alleen sinds oma vier jaar geleden doodging. Dat was heel erg, maar ik probeer zo vaak mogelijk bij hem te logeren. Van de stad moet hij niets hebben, en nog minder van het bejaardenhuis. Hij loopt wel elke dag rond in het dorp. Opa gaat 's zondags naar een kerk.

"Helemaal niet. Ik ga zondags naar de kerk," zegt hij dan.

"Ja maar opa," zeg ik dan, "je gaat elke zondag naar een andere kerk! Dan ga je toch niet naar de kerk?"

"Er is maar één kerk," zegt opa dan, "met een heleboel gebouwen!"

Misschien heeft hij wel gelijk. Zelf gaan we naar een evangelische kerk. Als opa bij ons is, in Haarlem, gaat hij mee. Na afloop wil ie dan nog wel eens hoofdschud-

lend moppen dat de dienst zo saai was. Ach ja, het is een rare man. Maar dat zit nou eenmaal in de familie.

Ome Fiel bijvoorbeeld is al net zo geflipt als opa. Hij is de oudere broer van mijn vader en is nooit getrouwd.

"Als je niet trouwt heb je alle tijd voor God!" zei hij als je ernaar vroeg.

Ome Fiel heeft gestudeerd om dominee te worden, maar dat is hij nog steeds niet. Mijn vader zegt dat dat komt omdat ze geen dominee willen die niet getrouwd is. Mijn moeder zegt dat ie dan maar priester moet worden in de Katholieke kerk.

"Katholiek vind ik best," zegt opa, "maar dan wel Katholiek zonder H!"

Eigenlijk denk ik dat het er niets mee te maken heeft dat hij geen vrouw heeft. Ome Fiel is gewoon net zo geflipt als opa, en wie wil er nou een geflipte dominee?

Volgens mijn moeder heb ik een belangrijke taak in dit leven: niet net zo geflipt worden als mijn opa. Nou, ik heet al Flip, dat begint dus al goed en ik kan er nog eens niets aan doen ook! Ik weet het niet hoor. Er is altijd een hoop gedoe in de familie als Ome Fiel in de buurt is. Als hij vroeger met ons op het strand speelde riepen we altijd:

"Ome Fiel! Ome Fiel!"

Dan werd het stil op het drukke strand en keek iedereen hem met grote ogen en open mond na. Dan bracht hij ons chagrijnig weer terug naar de handdoeken. Ome Fiel lag altijd wat moeilijk. Misschien dat hij daarom ook maar in het buitenland is gaan wonen.

Opa en oma Louke hadden twee zoons en twee dochters

- ik zeg 'hadden' omdat oma er niet meer is. Die zoons en dochters zijn er nog steeds. Waarschijnlijk omdat oma Fiel altijd zo raar deed, is tante Ria zo gewoon als het maar kan. Zij is de tweede van het gezin. Tante Ria trouwde met een nette gereformeerde jongeman en verhuisde met hem naar de Echterhoek, naar het dorpje Neede. Ze hebben een zoon en een dochter. Bert Jan is mijn lievelingsneef. Eigenlijk is hij ook mijn beste vriend. Maar hij is 'erfelijk belast', zoals zijn vader en moeder zeggen. Want zo keurig en netjes als zijn vader en moeder zijn - zeg maar gerust sáái - zo ráár is Bert Jan. Bert Jans vader en moeder vinden het vooral belangrijk dat iedereen bijzonder gemiddeld is. Bert Jan komt nooit aan dat gemiddelde. Hij blijft steken in het bijzondere. Hij leeft in zijn eigen wereldje en denkt dat hij eigenlijk inspecteur is. Inspecteur Slinger. Ik ben niet zo bijzonder als hij. Maar ik heb ook wel een afwijking: ik schrijf graag op wat raar is en bijzonder. Daarom vraag ik hem altijd te vertellen wat hij nu weer aan avonturen heeft beleefd. Die schrijf ik dan op en zo beleef ik ook van alles, zelfs al woon ik niet in zo'n spannend dorp en heb ik niet zo'n geweldig huis met een geheime zolder zoals hij!

Mijn vader is de derde uit het gezin van opa. Mijn vader en moeder zijn uit de jaren zestig. Ze zeggen dat in die tijd de jongens en meisjes zelf na zingen denken en heel andere dingen zingen doen dan hun vaders en moeders. Dat klopt ook wel, want opa is zo los als een flapdrol en mijn vader en moeder zijn zo stijf als een plank. Alles moet altijd netjes zijn en wee je gebeente als je iets doet wat andere mensen misschien vervelend of raar zouden vinden! Maar ik heb niet te klagen. Ik denk dat Bert Jan

het een stukje zwaarder heeft dan ik. Noewel.. ik betwijfel of alles wat er om hem heen gebeurt altijd helemaal tot hem doordringt..

Ik ben trouwens twaalf en bijna klaar met de basisschool, net als Bert Jan. Ik heb een zus van tien en een broertje van zeven. Mijn zus heet Natasja, net als mijn andere oma, de moeder van mijn moeder. Oma Jasje woonde vroeger in Rusland. Haar vader en moeder vluchtten daar weg omdat de fabrieksarbeiders iedereen gevangen zetten die eerst belangrijk was in Rusland. Misschien was de vader van oma Jasje wel heel belangrijk, een Isaar of zo. Een Isaar was net zoiets als een koning, maar dan nog veel belangrijker. Opa Jasje is dood. Dat is hij al jaren. Maar toen hij nog leefde zei hij ook al niet veel. Papa zei altijd dat oma Jasje de broek aanhad. Dat is helemaal niet waar, want ze draagt nog altijd van die duffe jurken. Maar daarmee bedoelde hij dat oma de baas was. En dat klopte wel: opa had niets te zeggen. Ik weet nog dat hij begraven werd. Ik was nog heel klein. Plotseling zei oma Jasje helemaal niets. Opa zei zoals gewoonlijk natuurlijk ook niets. En omdat opa nooit wat had gezegd wist er ook helemaal niemand iets over hem te zeggen. Daarom zei op die hele begrafenis niemand iets. De dominee die opa begroef probeerde het wel, maar elke keer als zijn mond openging om iets te zeggen, dan viel die even snel weer dicht. Na een paar keer lukte het dan toch. Hij zei:
"Stille wateren.. woeste gronden."
"Amen," zei oma, voordat de dominee nog meer kon zeggen.
En daarmee was de begrafenis afgelopen. Oma Jasje liep

voorop toen we terug naar de auto's gingen. Statig, snelle pas, rechtop, een nors gezicht, zoals altijd.

"Nam," zei mijn moeder, "je moet toch echt wat op de steen laten zetten.."

Oma Jasje was namelijk van plan om alleen maar 'Jan de Steer' op de steen te laten beitelen. Mijn moeder probeerde het nog een keer en toen zei oma:

"Hier ligt Jan de Steer. Hij was niet veel. Hij is niet meer."

Mijn moeder was helemaal van slag. Soms gaan we nog wel eens naar het kerkhof in Rotterdam, op bezoek bij opa's graf. Misschien ben jij er ook wel eens geweest. Het is al met al een bijzonder gewone zwarte steen. Op alle stenen staan geboortedaten en andere getallen en allerlei lieve dingetjes. Op de steen van mijn opa staat inderdaad alleen maar:

'Hier ligt Jan de Steer. Hij was niet veel. Hij is niet meer.'

Ik ben altijd blij dat dat erop staat. Opa praatte namelijk nooit met ons. Had niet op de steen gestaan wie eronder lag, dan had ik nu niet eens geweten hoe hij heette. Mijn broertje heet trouwens Fred.

"Fret met een J, opa?" zeg ik dan tegen opa, Tonkel om hem te pesten. "Nee kalebas! Fred met een D," bijt opa dan terug hoewel hij weet dat ik hem doorheb. "Fred komt van Frederik, met een D! Niet van Freterik met een J!"

Mijn moeder heeft geen broers of zussen en dat is best saai. Vooral omdat het niet echt leuk is bij oma Jasje. En we zeggen wel oma Jasje, maar dat vindt ze helemaal niet in orde. Daarom doen we het natuurlijk expres. Zelfs mijn moeder zegt nu 'Oma Jasje' als we het over haar heb-

ben. Toen oma Fonkel doodging schijn ik tegen opa Fonkel gezegd te hebben dat hij maar moest trouwen met oma Tasje. Daar moest opa Fonkel toen zó hard om lachen dat verschillende gasten boos van de begrafenis wegliepen!

Ik heb al verteld van mijn vaders grote broer Flip, die net zo geflipt is als opa Fonkel. Ik heb verteld van zijn bijzonder normale zus uit de Achterhoek en van mijn stijve vader. Maar er is ook nog een jongste tante: tante Suus. De man van tante Suus is heel gewoon. Wel heel aardig. Maar tante Suus is weer zo jek als een deur, net als opa Fonkel. Tante Suus heet eigenlijk tante Betje. Dat vind je misschien een rare naam, maar de betovergrootmoeder van opa Fonkel vond dat zij óók het recht had om vernoemd te worden. Dat was namelijk nog nooit gebeurd. Ze heette Juliana Cornelia Geraldina van Eck.

"Al goed," had opa Fonkel gezegd. "We noemen onze dochter naar jou!"

Maar toen het geboortekaartje kwam, stond erop:
'Betje.'

"En ik heet niet eens Elisabeth!" had opa's betovergrootmoeder toen luidkeels gezammerd.

"Nee," was opa's verklaring. "Maar Betje is een afkorting van betovergrootmoeder."

En zo was uiteindelijk iedereen toch maar weer tevreden. Behalve tante Suus zelf natuurlijk, want wie heet er nou Betje? Dus zo gauw ze zelf begon te denken veranderde ze haar naam in Susan. En Susan veranderde weer in Suus. En dat vond opa Fonkel best.

"Zolang je Susan maar niet met een Z spelt!"

Tante Betje, ik bedoel tante Suus, is echt een geweldige

mens. Ze is getrouwd met ome Frans vrolijk die door opa altijd vrolijke Frans wordt genoemd. Hij heeft altijd de grootste verhalen en tante Suus doet echt alles om het te naar de zin te maken. Maar ze neemt te ook net zo gemakkelijk in de maling! Tante Suus en ome Frans hebben een dochter: Sas. Ze wonen in hetzelfde dorp als opa, in Tojelenzang. Wat ik het allerliefste doe is logeren bij opa, samen met Bert Jan. Als we bij hem zijn, vragen we Sas wel eens om met ons mee te gaan, ze is tenslotte net zo oud als wij. Maar Sas wil niet. Ze wil nooit. Heel anders dan haar moeder houdt ze van rust. Het liefst zit ze gewoon op haar slaapkamer te niks.

Ik ben dus Filip. Ik woon in Haarlem, best leuk. Ik kan op de fiets naar opa als ik wil, want ik heb een sleutel van zijn boerderijtje aan de Tweede Doodweg. Opa zelf is namelijk vaak in het dorp, onder de grote eik van het dorpsplein. Of hij loopt gewoon ergens over straat te slenteren. Vaak ga ik dan toch even naar hem op zoek en omdat hij meestal onvindbaar is ga ik meteen langs tante Suus om jeda te zeggen.

"En hoe was het met opa?" vraagt ze dan. "Was ie weer aan het evangeliseren?"

Evangeliseren is een ander woord voor mensen lastig vallen over Jezus, dat zegt Bert Jans moeder tenminste. Niet dat opa het altijd over Jezus heeft, maar hij komt wel altijd op Jezus uit. De mensen in het dorp kennen hem natuurlijk wel.

"Na ouwe jek!" roept er dan zo'n andere ouwe knar. Maar intussen hebben ze wel veel lol samen.

Ome Frans en tante Suus zijn ook christelijk. Ze gaan

naar een pinksterkerk. Ik ga natuurlijk met hen mee naar hun kerk als ik bij hen logeer. Het raar. Heel anders weer dan in Bert Jans kerk. Als dáár de dominee binnenkomt moet je gaan staan alsof hij de burgemeester is. Hij praat heel stijf, alsof hij probeert te praten zoals mensen dat vroeger deden. En als ze gaan zingen dan is er geen drum, geen koor, geen basgitaar, alleen maar een orgel. En het is heel zek: het lijkt wel of het orgel nooit met de kerk meedoet. Er zijn twee mensen die afwisselend op het orgel spelen. Als de ene speelt, dan is het orgel altijd een halve zin eerder klaar dan de kerk. En als de ander speelt, dan is de kerk al klaar en is het orgel nog bezig met de laatste zin. Ik snap niks van wat de dominee zegt en daarom duurt het behoorlijk lang. Als hij 'Amen' heeft gezegd dan speert iedereen naar buiten om zo snel mogelijk thuis te zijn voor de koffie en -dat is het geweldige van bij Bert Jans ouders zijn- enorme koeken met misselijkmakende crème van binnen en een dikke laag chocola van buiten. Dan is het pas twaalf uur en dat is wel lekker. Onze kerk in Haarlem begint een uur eerder en is een uur later pas klaar! In de gereformeerde kerk dopen ze ook kinderen. Bert Jan was dus al gedoopt en ik niet. Daar was ik best trots op, want je laat je natuurlijk pas dopen als je gelooft, toch?

"Seloof je niet dan?" had Bert Jan toen gezegd, en toen dacht ik: Sijps! Ik geloof en ben niet eens gedoopt!

Maar tante Suus is zo'n lieverd en ze weet overal raad op. Een paar weken geleden hadden we voor elkaar gekregen een lang weekend bij tante Suus te kunnen logeren, Bert Jan en ik. We stonden met z'n drieën af te wassen: tante Suus, Bert Jan en ik, toen Bert Jan het waterfestijn zag en plotseling begon over de doop. Hij wilde nou

toch wel eens weten waarom Sas en ik in onze kerken niet gedoopt werden, alsof dat toch wel het vreemdste was dat hij ooit had meegemaakt.

Tante Suus haalde oliezensolug de afwasborstel door de kopjes en zette ze dan op het rek voor me neer om af te drogen.

"Zo?" zei ze, terwijl ik mijn best deed om haar bij te houden.

Bert Jan pakte de kopjes van me aan en zette ze in de kast. Natuurlijk liet hij er juist op dat moment -afgeleid door zijn eigen vraag- eentje vallen.

Kdens kletter!

"Bert Jan!" riep tante Suus neptboos. "Kapotte kopjes horen in de prullenbak, niet op de vloer!"

"Oh ooh!" hoorden we vanuit de huiskamer.

Bert Jan veegde de scherven op -hij was inmiddels een ervaren veger- en begon weer over mij.

"Kan hij dan niet bij ons gedoopt worden?"

"Nou," zei tante Suus, "dat weet ik niet hoor. Dat moet Filip zelf maar weten."

"Ik wil wel gedoopt," zei ik toen.

Toen stak tante Suus zonder een moment te aarzelen haar vingers in het sop, spatte drie keer over me heen en zei terwijl ze dat deed:

"In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, je bent gedoopt."

Zo zit het dus. Ik zit bij een evangelische kerk maar ik ben wel gedoopt. Bert Jan was trouwens zo zwaar onder de indruk dat hij jelijk overgedoopt wilde worden. En daar draaide tante Suus haar hand ook niet voor om. Met drie soepele bewegingen doopte ze mijn neef uit Neede opnieuw, maar deze keer met de afwasborstel. En

daarmee begon alle ellende in de familie.

Maar voor ik je daarmee ga vermoeien vind je het misschien wat als ik je eerst vertel van de avonturen van Bert Jan, alias inspecteur Slinger, die ik tenslotte niet voor niets opgeschreven heb.

Mijn naam is Filip Tonk. Ik ben twaalf en ik schrijf wat raar is en bijzonder. Ik woon in Haarlem. Voor Bert Jan zijn zee en duinen bijzonder, maar ik kom er nooit. Mijn vader zegt dat je dat hebt als je ergens vlakbij woont. Maar Bert Jan woont vlakbij de bossen en hij is er dol op! Je kunt dus nooit weten wat iets bijzonder maakt. Als ik het zie, schrijf ik het op. Ben je in de buurt, dan moet je maar eens langskomen. Ik hou namelijk erg van opschrijven wat iemand anders meemaakt. Zelf maak ik niet zoveel mee. Als jij een spannend avontuur hebt meegemaakt kun je dat mij vertellen. Als jij niet van schrijven houdt, dan schrijf ik het op. Zo verdelen we het eerlijk. Jij vertelt, ik schrijf, anderen lezen. Opa Tonkel schrijft nooit. Hij leest. En als je weet wat die allemaal méemaakt!

"Teveel eer," zegt hij, "je eigen geschiedenis in een boek en dan ook nog je naam eronder!"

Maar ik vind dat niet. Als ik iets spannends zie, dan schrijf ik het op. Dan kunnen mensen die net als ik zelf nooit iets meemaken het later nalezen en het ook meemaken. Ik neem alleen nooit de tijd om iets na te lezen.

Ik schrijf. Veel, want ik zie veel. En dus.. dus beleef ik eigenlijk best veel. Eigenlijk beleef ik héél veel! Het gebeurt alleen allemaal in mijn hooft! Als het niet overdag gebeurt, dan wel 's nachts! Ik droom altijd van die spannende dromen, dat ik kan vliegen over de wolken

en naar verre landen. Steeërlijk! Dan wil ik dat natuurlijk meteen opschrijven als ik wakker word, maar dan moet ik alweer naar school.

Tante heeft Bert Jan overgedoopt door drie keer met de afwasborstel te spatten. De familie is in rep en roer. Dominee de Boer is verdacht: hij spat zelfs baby's met water. Wat zegt Pexchuckel? Zou hij thuis zijn? En wat doen Opa Fonkel en de geheime broederschap onder de heilige boom van Vogelenzang?

